

Nr 194

Av herr **Källstad m. fl.**, om utnyttjande av radio och TV för den högre utbildningen.

(Lika lydande med motion nr 187 i Första kammaren)

Sammanfattning

En ny institution, förslagsvis kallad Sveriges Utbildningsradio-TV, bör inrättas för att svara för produktion och sändning av rikstäckande undervisningsprogram. Det bör skapas möjligheter för ett antal lokala utbildningsarrangörer att inom givna ramar använda radio och TV som komplement till eller ersättning för undervisning i mer traditionella former. Sveriges Utbildningsradio-TV bör i första hand koncentrera sig på vuxenutbildning men sedan rätt tidigt överta skol-TV och skolradion från Sveriges Radio. Utbyggnaden av ett institut för radio-TV-korrespondensundervisning på universitetsnivå bör snarast påbörjas. Det bör så småningom ingå som en särskild avdelning av Sveriges Utbildningsradio-TV.

Radio och TV i utbildningens tjänst

Radio och framför allt TV skapar nya förutsättningar för vuxenutbildning i stor skala. Dessa medier har stor genomslagskraft, och de har redan tillvunnit sig en betydelsefull roll på olika utbildningsområden. Från vuxenutbildningssynpunkt har radio och TV den fördelen att de möjliggör studier på fritid och i hemmiljö.

Initiativen inom vuxenutbildningens område bör enligt folkpartiets synsätt sträcka sig betydligt längre än till de förslag som departementschefen framlägger i årets statsverksproposition. Vi önskar ta ett kraftigare grepp på hela frågan om utbildning via radio och TV. Händelser på det internationella planet ger också impulser därtill. Det nya i utvecklingen är att man där börjat utnyttja TV även för högre utbildning. Så har skett i bl. a. Frankrike, Holland, Japan, Schweiz, Storbritannien och USA.

Erfarenheterna från andra länder kastar också ljus över de särskilda problem som visat sig höra samman med TV-undervisningen. Den tenderar ofta att bli alltför föreläsningssmässig utan aktiv medverkan från elevernas sida. I sluten-krets-TV har man sökt lösa detta problem med hjälp av särskilda assistenter, som i pauserna svarar på frågor, leder diskussio-

ner m. m. Vad gäller den eterbundna undervisningen kan man inte lösa problemet på samma sätt såvida man inte anknyter TV-undervisningen till andra former av utbildning. Här kan studieförbunden vara till stor hjälp.

Radioutredningen gjorde i sitt betänkande skillnad mellan utbildningsradio-TV, som avser målinriktade studier, och studieradio-TV, som närmast anknyter till det fria folkbildningsarbetet. Radioutredningen ansåg att utbildningsradio-TV till stor del var en verksamhet som i princip faller utanför Sveriges Radios arbetsområde, medan den mera vagt inriktade studieradio-TV måste hänföras till Sveriges Radios centrala uppgifter. Konsekvensen av detta resonemang är enligt vår uppfattning att statsmakterna via statsbudgeten direkt finansierar utbildningsradion-televisionen som en del av samhällets allmänna utbildningsåtaganden.

Sveriges Utbildningsradio-TV

Den nuvarande radiolagen ger Sveriges Radio ensamrätt för alla former av eterbundna radio- och TV-sändningar. Monopolsystemet får olyckliga konsekvenser också när dessa medier används i utbildningssammanhang. Radiolagen hindrar alla former av lokal försöksverksamhet med radio-TV-undervisning på initiativ av enskilda utbildningsarrangörer. Lagen är på samma sätt en effektiv spärr mot den stimulerande konkurrens mellan olika producenter och utbildningsarrangörer som skulle kunna ge många nya uppslag om hur radio och TV effektivt skall användas i utbildningssyfte.

Enligt vår uppfattning bör två vägar brukas för att radions och televisionens alla möjligheter på undervisningens område skall bli utnyttjade på bästa möjliga sätt. Dels bör *en ny institution, förslagsvis kallad Sveriges Utbildningsradio-TV*, skapas för att svara för produktion och sändning av rikstäckande undervisningsprogram, dels bör det skapas möjligheter för *ett antal lokala utbildningsarrangörer* att inom givna ramar använda radio och TV som komplement till eller ersättning för undervisning i mer traditionella former.

Folkpartiet har i partiprogram föreslagit att ett särskilt TV-företag bildas, som finansieras med reklamintäkter och som får i uppgift att svara för programverksamheten i den andra TV-kanalen. Sveriges Radio skall enligt förslaget fortsätta sin TV-verksamhet i stort sett som hittills i den första kanalen. Det av oss förordade nya företaget Sveriges Utbildningsradio-TV bör sköta produktion och sändning av rikstäckande radio- och TV-program för utbildningsändamål.

Företagets verksamhet bör finansieras med skattemedel och avse olika former av målinriktad utbildning. Till en början bör företaget få disponera eterutrymme i de befintliga TV-kanalerna, men målsättningen bör vara att längre fram *den tredje TV-kanalen helt skall användas för ut-*

bildningsändamål och således ställas till detta företags disposition. På samma sätt bör Sveriges Utbildningsradio-TV så småningom få disponera en egen rikstäckande radiokanal.

Självfallet bör ingenting få hindra andra rikstäckande radio- och TV-företag från att producera och sända olika utbildningsprogram. Skillnaden mellan dessa företag och Sveriges Utbildningsradio-TV bör endast vara att det senare företaget har till enda uppgift att producera undervisningsprogram och att man får särskilda statsanslag för att lösa den uppgiften.

Sveriges Utbildningsradio-TV bör i inledningsskedet koncentrera sig på program för *vuxenutbildningsändamål* men skall rätt tidigt *överta skolradion och skol-TV:n* från Sveriges Radio och alltså svara för de rikstäckande undervisningsprogrammen även för ungdomsskolan. Genom att lägga båda dessa aktiviteter under samma huvudman bör goda möjligheter kunna skapas för att det material som framställs för ungdomsskolan efter bearbetning och komplettering också på ett rationellt sätt kommer till användning även i vuxenutbildningsprogrammen. Det motsatta förfarandet bör också vara möjligt. När programmen sänds för vuxenutbildningsändamål måste de regelmässigt kompletteras med material som gör dem fullt användbara även vid individuella studier. Med hjälp av särskilda studiehandedningar och i vissa fall särskilda korrespondenskurser för vuxna bör detta problem kunna lösas.

I *styrelsen* för Sveriges Utbildningsradio-TV bör bl. a. företrädare för skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, universitetskanslersämbetet, studieförbunden och arbetsmarknadens parter ingå.

Produktionen av program skall kunna ombesörjas av företaget självt, men man bör också sträva efter att använda olika fristående producenter. Inte minst viktigt är att man använder sig av möjligheten att inhandla särskilt lyckade program eller programserier, framställda av lokala utbildningsarrangörer, för att på så sätt ge dem riksspridning. Sveriges Utbildningsradio-TV bör även fungera som en central serviceinstans för dessa lokala utbildningsarrangörer, hyra ut bandinspelningar, sammanställa erfarenheter och forskningsresultat, inspirera och samordna försöksverksamhet m. m.

Sveriges Utbildningsradio-TV bör givetvis samarbeta med redan befintliga utbildningsinstitutioner. Beträffande vuxenutbildningen menar vi att särskild vikt bör läggas vid samarbetet med studieförbunden, som i många fall bör kunna ge värdefull komplettering till den eterburna undervisningen.

Sveriges Utbildningsradio-TV:s undervisning av vuxna på förgymnasial och gymnasial nivå bör ske i intim samverkan med kvällsgymnasierna, med de befintliga vuxenskolorna i Härnösand och Norrköping samt med det vuxenutbildningscentrum som vi i annat sammanhang föreslagit i Stockholm.

Radio-TV-korrespondensuniversitetet

Vi föreslår att utbyggnaden av ett *Radio-TV-korrespondensuniversitet* snarast påbörjas under betryggande vetenskaplig ledning och medverkan vid undervisningen. Starten kan ske med kurser i social- och statskunskap, pedagogik, psykologi, matematik och språk. På försök har som bekant Sveriges Radio tidigare anordnat en kurs i statskunskap. Denna fick ett mycket positivt mottagande och bör nu följas av påbyggnadskurser. Så småningom bör detta institut ingå som en särskild avdelning av Sveriges Utbildningsradio-TV.

Radio-TV-korrespondensuniversitetet bör givetvis inte bli något nytt självständigt universitet i den meningen att det självt svarar för examination och dylikt. För att lösa sådana uppgifter måste man samarbeta med befintliga universitet, universitetskanslersämbetet och korrespondensinstitutet.

Lokal radio-TV i undervisningens tjänst

Lokala utbildningsarrangörer bör ges goda möjligheter att i egen regi använda sig av lokal radio och TV i undervisningssammanhang. Vi kan tänka oss att olika utbildningsarrangörer själva upprättar lokala radio-TV-stationer. En lokal radiostation skulle t. ex. eventuellt kunna anordnas gemensamt för studieförbunden i storstockholmsområdet. De bör också kunna hyra lokal sändningstid på de stationer som televerket f. n. svarar för i den mån denna tid inte disponeras av något av de rikstäckande programföretagen.

För *universiteten* bör sådana möjligheter till lokala radio- och TV-sändningar kunna bli av särskilt stor betydelse. Sändningarna skulle effektivisera den reguljära undervisningen och samtidigt tjäna det angelägna syftet.

Universiteten i ett modernt samhälle har minst tre huvuduppgifter. Till de traditionella uppgifterna *undervisning* och *forskning* kan läggas en tredje uppgift: att fungera som *ett serviceorgan för det övriga samhället*. Den service som skall ges består givetvis i att även människor utanför universiteten bör få del av det vetande som finns samlat där. Det är f. ö. anmärkningsvärt vilket positivt mottagande som tanken på »University extension TV» fick i den enkät som radioutredningen gjorde bland ett stort antal universitetslärare.

Beträffande den eftergymnasiala utbildningen kan det i många fall vara lämpligt att universiteten får möjlighet att sända eterburna program, bandade TV-lektioner, i stället för enbart i sluten-krets-anläggningar. En sluten-krets-anläggning planeras bl. a. till det blivande stockholmsuniversitetet i Frescati. Men med tanke på de långa restider som många stu-

denter kommer att få till detta universitet kan det i många fall visa sig lämpligt att i stället sända programmen i etern. På det viset slipper studenterna långa restider, och även andra får möjlighet att ta del av programmen. Härav följer att televisionen och även radion kan hjälpa till att lösa universitetens stora lokalproblem. De program som sänds på detta sätt bör bandas och även ställas till förfogande för undervisningen vid universitetens filialer.

Den här skisserade verksamheten kan inledas med en period av försöksverksamhet i ett geografiskt begränsat område kring universitetsorten. Genom samarbete universitet—skola kan exempelvis de gymnasiala skolorna tillföras värdefullt undervisningsmaterial denna väg.

I en annan motion till årets riksdag har folkpartiet och centerpartiet gemensamt föreslagit tillsättandet av en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att företaga en översyn av hela vuxenutbildningen. Vi anser att denna kommitté också bör få uppdraget att med hjälp av erforderlig expertis närmare utreda de frågor som väckts i denna motion. I andra hand föreslår vi att en särskild utredning tillsättes för denna uppgift.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om

I. i första hand att den i annan motion föreslagna parlamentariskt sammansatta kommittén angående vuxenutbildningen även får i uppdrag att utreda frågan om inrättande av Sveriges Utbildningsradio-TV och ett Radio-TV-korrespondensuniversitet;

II. i andra hand utredning och förslag beträffande inrättande av Sveriges Utbildningsradio-TV och ett Radio-TV-korrespondensuniversitet.

Stockholm den 23 januari 1969

Thorvald Källstad (fp) Ingegärd Frænkel (fp) Karl-Erik Strömberg (fp)

Olle Westberg (fp)
i Ljusdal

Cecilia Nettelbrandt (fp)
